

Narodowy
Instytut
Dziedzictwa

Badanie wiedzy i świadomości Polaków dotyczących dziedzictwa archeologicznego

– raport z badania

Badanie jest realizowane w ramach Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019–2022(KPOZiOnZ) uchwalonego przez Radę Ministrów w dniu 13 sierpnia 2019 r.

Sopot, grudzień 2020

SPIS TREŚCI

1. Cele badania.....	3
2. Metodologia badania.....	4
3. Charakterystyka respondentów.....	6
4. Analiza wyników	8
4.1. Stanowiska archeologiczne.....	8
4.2. Dziedzictwo archeologiczne.....	11
4.3. Atrakcyjność Archeologii	13
4.4. Badania Archeologiczne.....	21
4.5. Ruchome zabytki archeologiczne	24
5. Podsumowanie Badania.....	27
6. Spis wykresów i tabel.....	28

1. CELE BADANIA

I. Główne cele badania

Narodowy Instytut Dziedzictwa zajmuje się między innymi upowszechnianiem wiedzy i promowaniem postaw użytecznych społecznie wobec dziedzictwa kulturowego Polski w celu wspierania ochrony dziedzictwa i jego wykorzystania w zrównoważonym rozwoju społecznym i gospodarczym. Jednym z zasobów dziedzictwa, na temat którego wiedza wśród Polaków wymaga zwiększenia, jest dziedzictwo archeologiczne. Aby prowadzić skuteczne programy, projekty i kampanie zwiększające świadomość obywateli i ich zainteresowanie zabytkami archeologicznymi, potrzebne jest zbadanie **wiedzy** i **postaw** Polaków, wobec tego zasobu. Niniejsze badanie odpowiada na te potrzeby i pozwoli na trafne programowanie skutecznych działań w obszarach, które tego wymagają.

II. Badane zagadnienia:

1. Znajomość stanowisk archeologicznych w Polsce i w najbliższej okolicy.
2. Identyfikacja tego, czym jest dziedzictwo archeologiczne.
3. Zainteresowanie archeologią i uczestnictwo w dedykowanych wydarzeniach.
4. Rozumienie korzyści społecznych z archeologią związanych.
5. Znajomość prawa związanego z archeologią.

2. METODOLOGIA BADANIA

Badanie zostało przeprowadzone metodą CATI w dniach 27.11-03.12.2020. Dobór próby pozwala na reprezentatywne wnioskowanie o populacji Polaków w wieku 18 lat i więcej (liczebność próby: n=1023). Średni czas wywiadu to 15 minut.

Kwestionariusz do badania został przygotowany przez zespół badaczy z Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

- **Operat losowania**

Operatem gwarantującym dotarcie do wszystkich osób w wieku 18 lat i więcej mających dostęp do telefonu komórkowego lub stacjonarnego jest baza danych składająca się z wszystkich funkcjonujących w Polsce numerów telefonicznych wygenerowanych z wykorzystaniem tablic numeracji Urzędu Komunikacji Elektronicznej.

- **Warstwowanie**

W celu optymalnego doboru respondentów, zastosowano warstwowanie próby. W tym celu stworzono warstwy terytorialne zdefiniowane przez województwa oraz klasy wielkości miejscowości. Dla każdej z warstw, proporcjonalnie do rozkładu w populacji, ustalono (na podstawie danych GUS) kwoty wywiadów uwzględniające zmienne demograficzne (płeć, wiek).

- **Dobór próby**

Do losowania próby wykorzystano dwustopniowy schemat doboru. W pierwszym etapie doboru wylosowano numery telefoniczne. Zastosowano algorytm doboru losowego z jednakowym prawdopodobieństwem wyboru, bez zwracania. Jeśli w kroku pierwszym wypadł numer stacjonarny, w kolejnym etapie spośród osób z danego gospodarstwa domowego spełniających kryteria badania wylosowano respondenta. Do losowania respondenta wykorzystano schemat doboru prostego. Jeśli w kroku pierwszym wypadł numer komórkowy, wywiad został przeprowadzony z użytkownikiem telefonu (o ile spełniał kryteria badania).

- **Ważenie**

W celu odzwierciedlenia struktury populacji w Polsce dane zostały poddane procesowi ważenia. Jest to procedura, dzięki której dokonywana jest korekta próby, tak aby maksymalnie zwiększyć stopień dopasowania do populacji.

Dane do ważenia pochodzą z Banku Danych Lokalnych GUS, stan na 31.12.2019. Wyjątkiem są informacje o poziomie wykształcenia, których źródłem są dane z Rocznika Demograficznego GUS 2018. W związku z brakiem pełnych danych przekrojowych o populacji oraz ze względu na liczebność i kształt próby, do ważenia wykorzystany został wieloetapowy, iteracyjny, bazujący na rozkładach brzegowych algorytm oparty o schemat RIM weighting (RAKING).

Wykorzystane zostały następujące zmienne: województwo/region, płeć, grupa wiekowa, klasy wielkości miejscowości, wykształcenie.

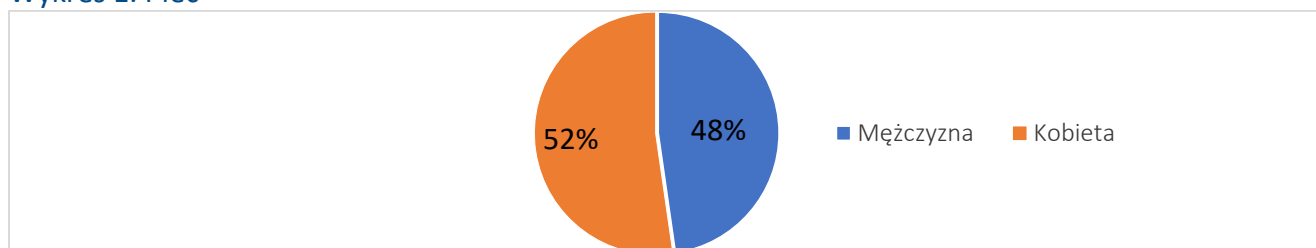
- **Tabele i raport**

Wygenerowane tabele zawierają przecięcia przez dane metryczkowe: płeć, wiek, klasa wielkości miejscowości oraz status zawodowy, ocena sytuacji materialnej, dochód i posiadanie dzieci do 15 roku życia. W tabelach oznaczono także poziomy istotności, które są podstawą do wyciąganych wniosków i opisów zawartych w raporcie. Opisy i wnioskowanie zostało uwzględnione dla testu Chi-kwadrat, gdzie istotność jest na poziomie $p < 0,05$. W wypadku tabel ze szczegółowymi wynikami dla każdej istotnej pary kategoria z mniejszą proporcją kolumnową pojawia się w kategorii z większą proporcją kolumnową.

Raport jest opracowaniem uzyskanych wyników badania. Prezentowane na wykresach i w tabelach dane są przedstawione w wartościach procentowych (ważone) oraz prezentują liczebności (nieważone). Udziały procentowe zaokrąglone są do liczb całkowitych. Oznacza to, że w niektórych przypadkach (w pytaniach jednokrotnego wyboru), wyniki mogą nie sumować się do 100%.

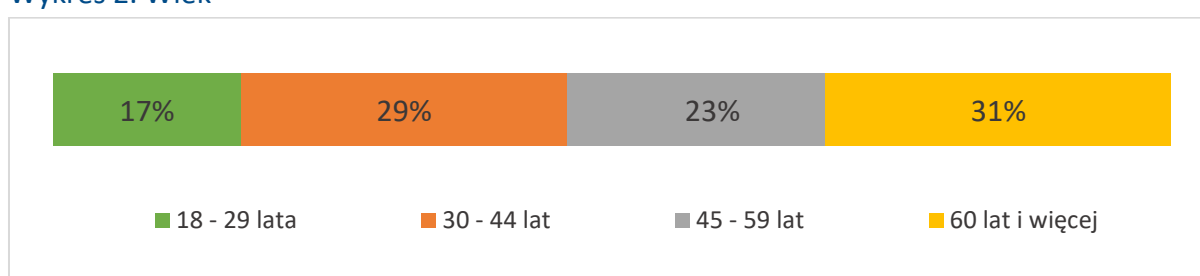
3. CHARAKTERYSTYKA RESPONDENTÓW

Wykres 1. Płeć

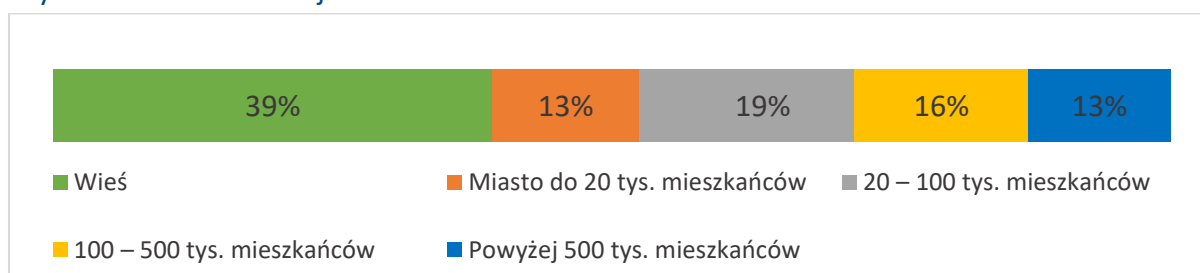
Próba: wszyscy badani (n=1023).

Wykres 2. Wiek

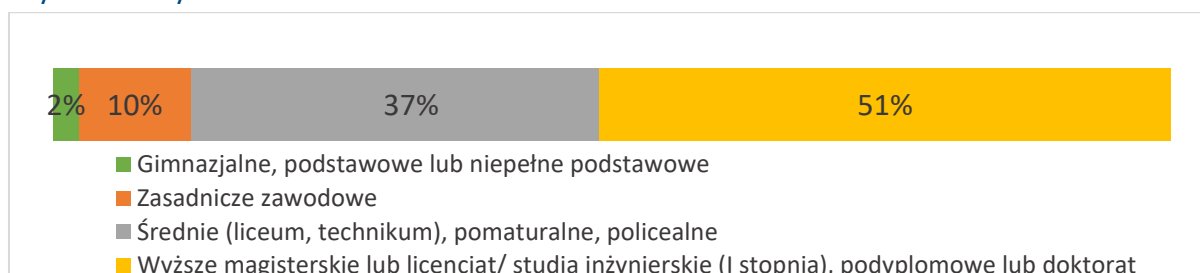
Próba: wszyscy badani (n=1023).

Wykres 3. Wielkość miejscowości

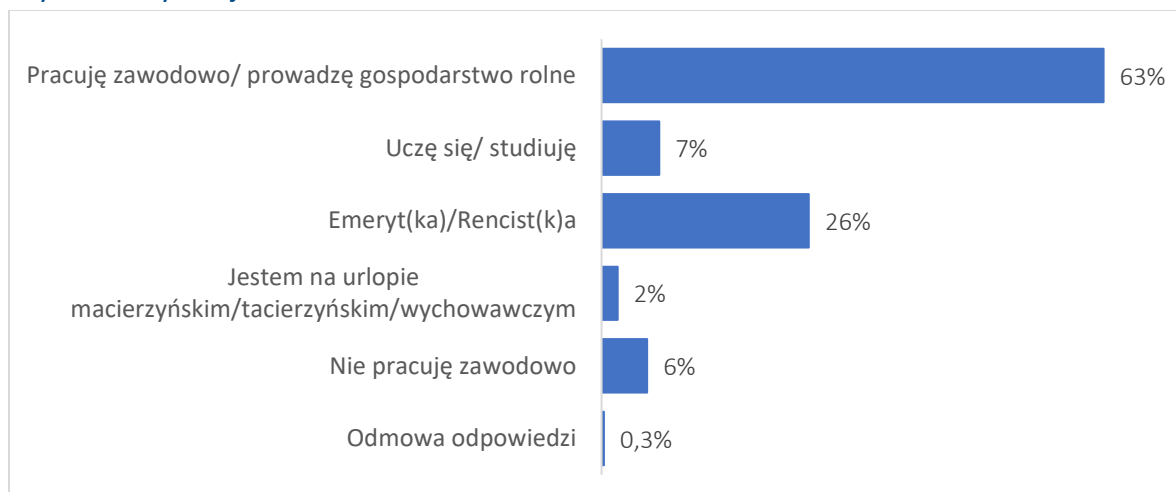
Próba: wszyscy badani (n=1023).

Wykres 4. Wykształcenie

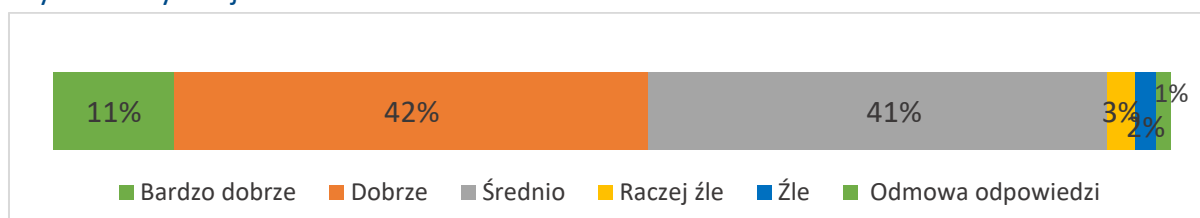
Próba: wszyscy badani (n=1023).

Wykres 5. Sytuacja zawodowa

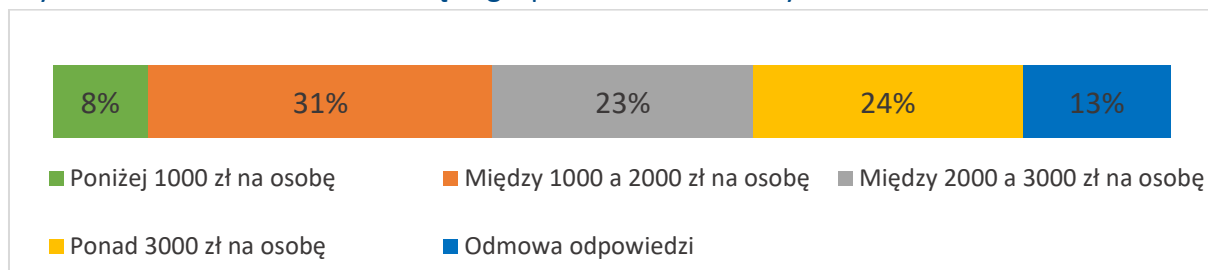
Próba: wszyscy badani (n=1023).

Wykres 6. Sytuacja materialna

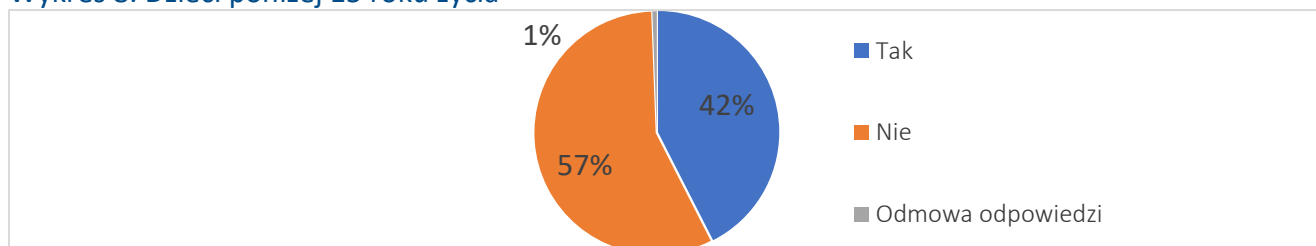
Próba: wszyscy badani (n=1023).

Wykres 7. Dochód netto na osobę w gospodarstwie domowym

Próba: wszyscy badani (n=1023).

Wykres 8. Dzieci poniżej 15 roku życia

Próba: wszyscy badani (n=1023).

4. ANALIZA WYNIKÓW

4.1. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

Badani zapytani o skojarzenia związane z archeologią wymieniają bardzo zróżnicowane stwierdzenia obejmujące zarówno obszary geograficzne, budowle, rodzaje stanowisk archeologicznych, jak i czynności czy narzędzia związane z archeologią.

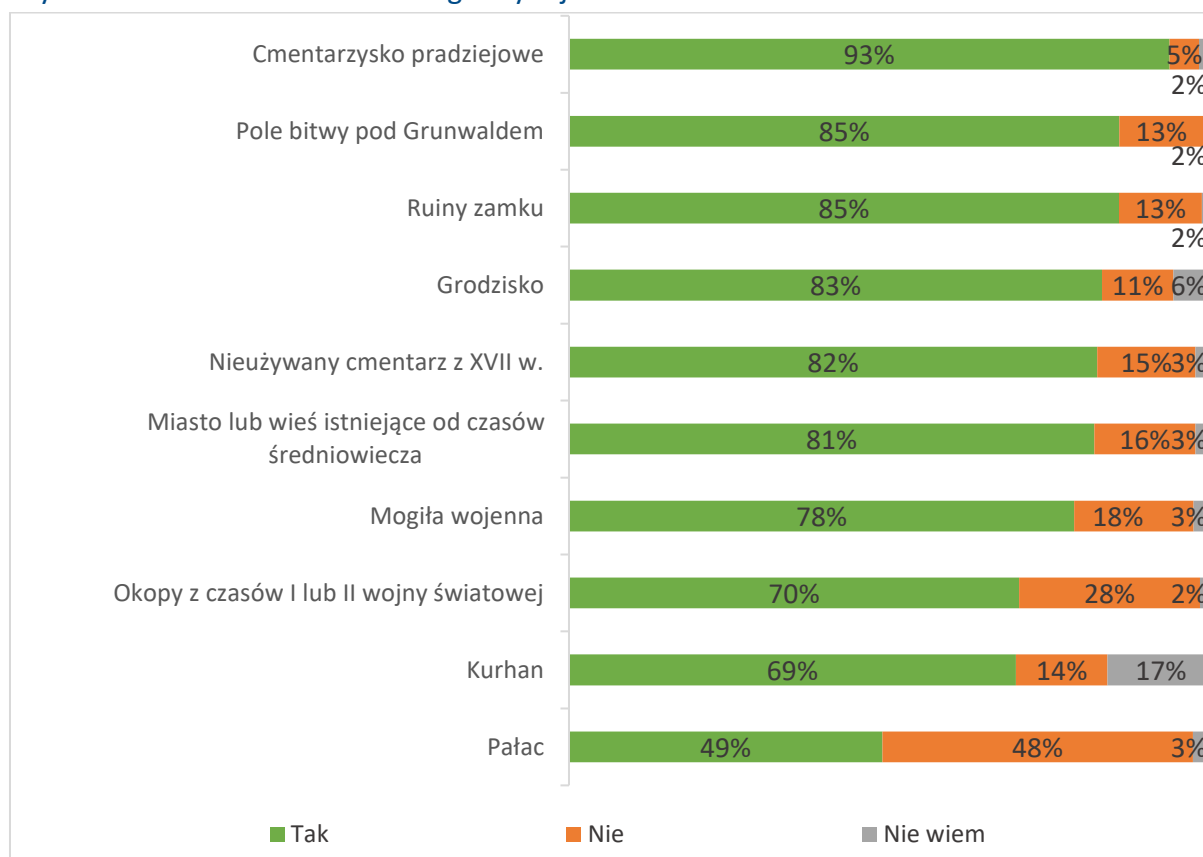
Respondenci poproszeni o wskazanie, które z wymienionych rodzajów budowli są stanowiskiem archeologicznym, najczęściej uważali za takie stanowisko cmentarzysko pradziejowe, ruiny zamku oraz pole bitwy pod Grunwaldem. Blisko połowa badanych uważa, że Pałac nie jest traktowany jako takie stanowisko. Poszczególne określenia są najczęściej powiązane z wiekiem, płcią oraz wykształceniem badanych.

Częstotliwość wskazywania cmentarzyska pradziejowego uzależniona jest od wieku badanych i wykształcenia. Osoby z grupy najmłodszej, najczęściej wskazywały, że cmentarzysko nie jest stanowiskiem archeologicznym (12%, odsetki wskazań pozostałych grup od 2% do 4%). Miało to również odzwierciedlenie w odpowiedziach patrząc pod kątem wykształcenia, gdzie to osoby z wykształceniem podstawowym (17%) i zawodowym (13%) częściej twierdziły, że cmentarzysko nie jest stanowiskiem archeologicznym, niż osoby z wykształceniem średnim (5%) czy wyższym (4%). Wskazania dla Pola Bitwy pod Grunwaldem związane są z płcią, gdzie odpowiedzi twierdzącej częściej udzielali mężczyźni (90%), niż kobiety (81%). W wypadku ruin zamku zaobserwowano różnicę we wskazaniach ze względu na płeć i wielkość miejscowości. Częściej ruiny jako stanowisko archeologiczne traktowali mężczyźni (89%), niż kobiety (82%), natomiast w wypadku wielkości miejscowości osoby z miast do 20tys. mieszkańców znacznie częściej twierdzili, że ruiny nie są tego typu stanowiskiem (23%, odsetki dla pozostałych grup od 9% do 11%). Grodzisko jest wskazywane jako stanowisko archeologiczne częściej przez osoby powyżej 29 roku życia (79% - 30-44 lata, 89% - 45-59 lat, 90% 60 lat i więcej) niż osoby młodsze (66% - 18-29 lat). Badani z wyższym wykształceniem (86%) częściej odpowiadają twierdząco w wypadku grodziska niż osoby z wykształceniem podstawowym (63%) i zasadniczym (75%). Wskazania dla miasta lub wsi istniejącej od czasów średniowiecza są powiązane z wiekiem badanych. Osoby powyżej 44 roku życia (85% - 45-59lat, 86% 60lat i więcej) częściej niż osoby z przedziału 30-44 lata (75%) twierdziły, że tego typu obiekt jest stanowiskiem archeologicznym. Okopy z czasów I lub II wojny światowej jako stanowisko archeologiczne częściej wskazują osoby najmłodsze niż najstarsze (81% - 18-29 lat, 62% - lat i więcej). Wskazania dla Kurhanu są powiązane z wiekiem i wielkością miejscowości. Badani powyżej 44 roku życia (75% - 45-59lat i 78% - 60 lat i więcej) częściej wskazują Kurhan jako stanowisko archeologiczne niż osoby młodsze, natomiast w wypadku wielkości miejscowości, badani z największych miast wyraźniej najczęściej odpowiadali twierdząco w wypadku Kurhanu

(90%). W odniesieniu do pałacu odpowiedzi są zależne od płci badanych. To mężczyźni częściej twierdzili, że pałac jest stanowiskiem archeologicznym (56%), niż kobiety (42%).

Wykres 9. Stanowiskiem archeologicznym jest:

Próba: wszyscy badani (n=1023).

Badani zostali również poproszeni o spontaniczne wskazanie 3 nazw stanowisk archeologicznych, które kojarzą. Jako takie stanowisko mieli traktować obszary, na których znajdują się pozostałości działalności człowieka w przeszłości takie jak resztki konstrukcji, pozostałości obiektów zagłębionych w ziemi (np. ziemianki, jamy grobowe), przedmioty wytworzone przez człowieka oraz warstwy ziemi, gruzu, żwiru itp. powstałe w wyniku użytkowania danego terenu w przeszłości.

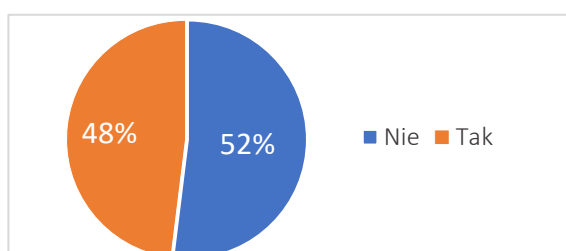
Podobnie jak w wypadku pytania o skojarzenia z archeologią badani wskazywali różnorodne miejsca wśród których możemy wymienić obszary geograficzne takie jak: Egipt i Afryka, Ameryka Północna i Południowa, Świat antyczny, Starożytny Bliski Wschód. Wymieniali również przykłady stanowisk lub miejscowości w Polsce, przykłady stanowisk lub miejscowości w Europie oraz bardziej szczegółowe miejsca w Polsce.

Blisko połowa osób deklaruje, że zna stanowiska archeologiczne w swojej okolicy, a dwóch na trzech badanych deklaruje chęć poznania stanowisk archeologicznych w obrębie swojego miejsca zamieszkania.

Osoby młode do 29 roku życia (65% wskazań) oraz osoby z grupy najniższego wykształcenia (90% wskazań) częściej twierdzą, że nie znają stanowisk archeologicznych w okolicy niż osoby z pozostałych grup wiekowych.

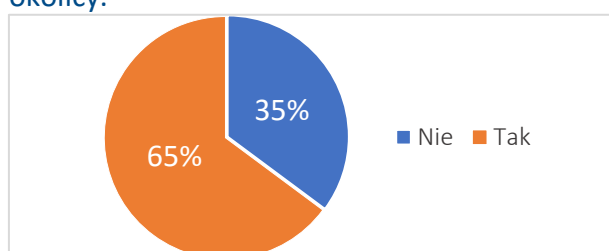
Co ważne chęć poznania takich miejsc wykazują najczęściej osoby posiadające dzieci w wieku poniżej 15 lat (70% wskazań).

Wykres 10. Znam stanowiska archeologiczne w swojej okolicy

Próba: wszyscy badani (n=1023).

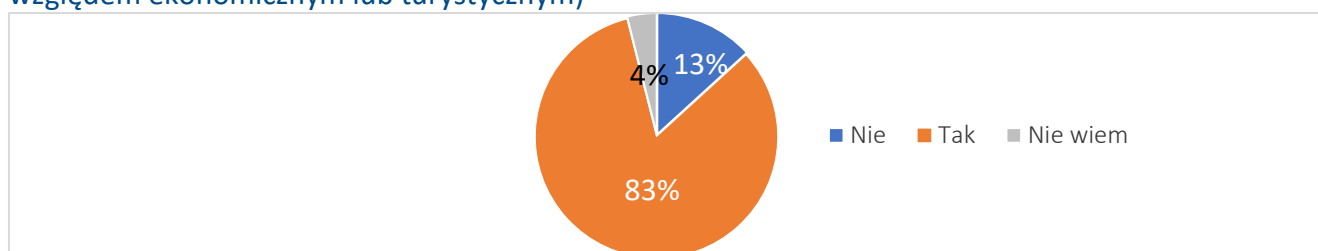
Wykres 11. Chcę poznać, dowiedzieć się o stanowiskach archeologicznych w mojej okolicy.

Próba: wszyscy badani (n=1023).

Aż 83% badanych uważa, że stanowiska archeologiczne w okolicy ich zamieszkania mogą być użyteczne pod względem ekonomicznym czy turystycznym. Warto zauważyć, że najczęściej mieszkańcy wsi twierdzą, że takie stanowiska nie są użyteczne pod względem ekonomicznym czy turystycznym.

Wykres 12. Stanowisko archeologiczne w mojej okolicy może być użyteczne (np. pod względem ekonomicznym lub turystycznym)

Próba: wszyscy badani (n=1023).

4.2. DZIEDZICTWO ARCHEOLOGICZNE

Według zdecydowanej większości badanych (98%-99%) dziedzictwo archeologiczne jest świadectwem naszej historii oraz ważnym źródłem wiedzy dla przyszłych pokoleń. Dzięki takiemu dziedzictwu mieszkańcy mogą być dumni ze swojego miejsca zamieszkania (95%), które jednocześnie jest w ich mniemaniu wyjątkowe (96%).

Odpowiedzi, że dziedzictwo archeologiczne sprawia, że miejsce zamieszkania może być wyjątkowe mają związek z wiekiem, wykształceniem, sytuacją zawodową oraz materialną. Osoby z wykształceniem średnim i wyższym częściej niż osoby z pozostałych grup wykształcenia odpowiadają twierdząco w wypadku wpływu dziedzictwa na wyjątkowość (97% - średnie, 98% - wyższe). Co warto zauważyć osoby, które deklarują swoją sytuację materialną jako złą, wyraźnie częściej (20%) niż osoby, z grup o sytuacji materialnej średniej (3%), dobrej (2%) i bardzo dobrej (2%), wskazują, że dziedzictwo nie ma wpływu na wyjątkowość miejsca. Na odpowiedzi o podniesieniu jakości życia lokalnej społeczności wpływ mają wiek, sytuacja zawodowa i materialna. Warto zauważyć jest, że osoby najmłodsze najczęściej twierdzą, że dziedzictwo archeologiczne nie podnosi jakości życia lokalnej społeczności (29%, pozostałe grupy wiekowe odpowiednio: 12%,11%,16%). Osoby uczące się lub studiujące wyraźnie częściej niż osoby pracujące, emeryci i renciści, że takie dziedzictwo nie podnosi jakości życia (35% - uczący się/studiujący, 13% - pracujący, 16% - emeryci/renciści).

Wykres 13. Dziedzictwo archeologiczne w miejscu zamieszkania sprawia:

Próba: wszyscy badani (n=1023).

Ponad połowa osób uważa, że odpowiedzialność za dziedzictwo archeologiczne jest rozłożona pomiędzy wszystkich. Jeżeli ktoś zdecydował się na wskazanie konkretnych instytucji czy osób odpowiedzialnych za takie dziedzictwo, to najczęściej wskazywał władze lokalne (27%). Na władze lokalne wskazują najczęściej mieszkańcy największych miast. Blisko co czwarta osoba twierdziła, że odpowiedzialność za dziedzictwo jest po stronie archeologów. Wpływ na wskazania dotyczące odpowiedzialności za dziedzictwo archeologiczne mają wiek, wielkość miejscowości, wykształcenie. Kluczowe różnice pojawiają się w wypadku wieku i wykształcenia, przedstawionych poniżej.

Tabela 1. Odpowiedzialność za dziedzictwo, a wiek badanych

Kto odpowiedzialny/Wiek	18 - 29 lata A	30 - 44 lat B	45 - 59 lat C	60 lat i więcej D
Państwowe służby konserwatorskie	27% C	23%	14%	18%
Muzea	33% C D	22% C D	10%	12%
Archeolodzy	33% C	27% C	16%	23%
Właściciele lub posiadacze zabytków	18% D	20% C D	10%	9%
Wszyscy wyżej wymienieni	46%	50%	57%	59% A

Próba: wszyscy badani (n=1023).

Tabela 2. Odpowiedzialność za dziedzictwo, a wykształcenie badanych

Kto odpowiedzialny/Wiek	Gimnazjalne, podstawowe lub niepełne podstawowe A	Zasadnicze zawodowe B	Średnie (liceum, technikum), pomaturalne, policealne C	Wyższe magisterskie lub licencjat/ studia inżynierskie (I stopnia), podyplomowe lub doktorat D
Archeolodzy	34%	27%	31% D	19%
Społeczności lokalne	23% B	6%	9%	10%

Wszyscy wyżej wymienieni	24%	48%	52% A	57% A
--------------------------	-----	-----	----------	----------

Próba: wszyscy badani (n=1023).

Wykres 14. Odpowiedzialnym za dziedzictwo archeologiczne powinien być:

Próba: wszyscy badani (n=1023).

4.3. ATRAKCYJNOŚĆ ARCHEOLOGII

Co czwarty badany chciał kiedyś zostać archeologiem, pomimo tego, że zainteresowanie archeologią deklaruje 40% osób.

Archeologami chciały zostać najczęściej osoby z największych miast. Występuje związek pomiędzy chęcią bycia archeologiem, a wiekiem, wielkością miejscowości oraz sytuacją zawodową. Archeologiem częściej chciały zostać osoby w wieku 30-59 lat niż osoby najstarsze (29% - 30-59 lat, 18% - 60 i więcej lat). Znacznie częściej archeologiem chciały zostać osoby z największych miejscowości (36%), niż osoby mieszkające na wsi (21%) oraz osoby pracujące zawodowo (28%), niż emeryci i renciści (17%). W wypadku zainteresowania archeologią znaczenie ma tylko wiek i sytuacja zawodowa. Warto podkreślić, że zainteresowanie archeologią wykazują częściej osoby powyżej 44 roku życia (47% - 45-59 lat, 51% - 60 i więcej lat). Co ciekawe większe zainteresowanie archeologią wykazują emeryci i renciści (51%) niż osoby pracujące (38%), odwrotnie niż w wypadku chęci bycia archeologiem.

Tabela 3. Chciałem/am kiedyś zostać archeologiem, a zainteresowanie archeologią

		Czy teraz interesuje się Pan(i) archeologią?		
Czy chciał(a) Pan(i) kiedyś zostać archeologiem(żką)?		Tak	Nie	Ogółem
	Tak	16%	8%	25%
	Nie	24%	52%	75%
	Ogółem	40%	60%	100%

Próba: wszyscy badani (n=1023).

Respondenci najczęściej pogłębiają swoją wiedzę poprzez czytanie artykułów, oglądanie filmów dokumentalnych oraz pozyskiwanie informacji w Internecie.

Najbardziej badani biorą udział w eventach związanych z archeologią tzn. w festynach, prelekcjach czy Europejskich Dniach Dziedzictwa, Europejskich Dniach Archeologii.

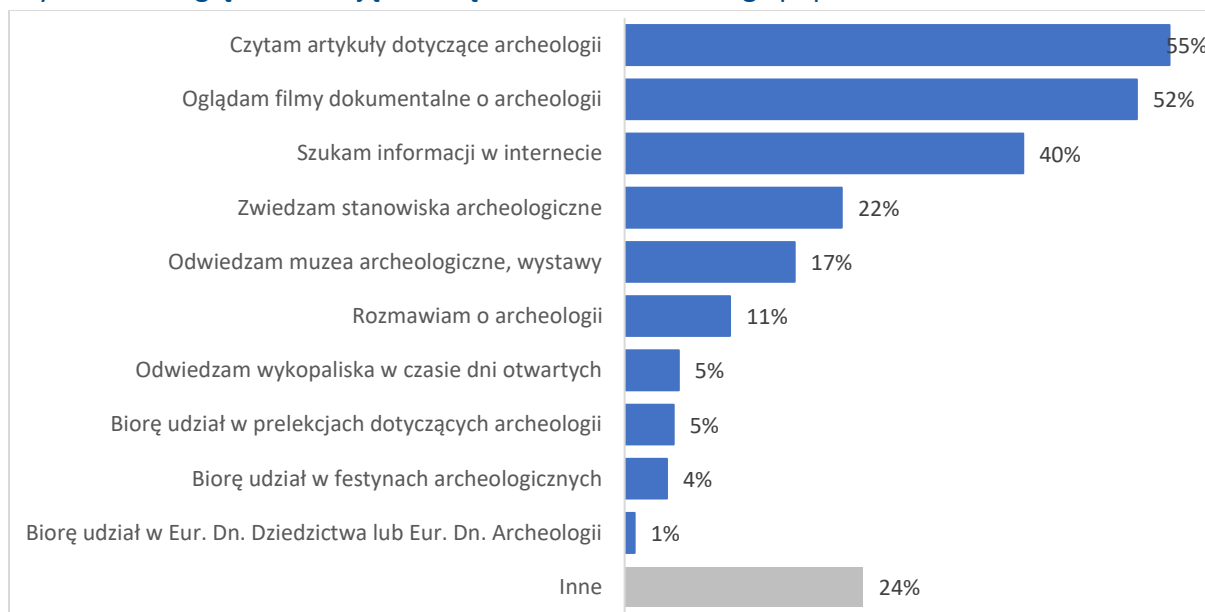
Wpływ na odpowiedzi dotyczące pogłębiania wiedzy mają płeć, wiek, wykształcenie oraz sytuacja materialna odpowiadających. Kluczowe różnice przedstawione zostały poniżej.

Tabela 4. Pogłębianie wiedzy, a płeć i wiek

Sposób pogłębiania wiedzy/Wiek	Mężczyzna A	Kobieta B	18 - 29 lata A	30 - 44 lat B	45 - 59 lat C	60 lat i więcej D
Czytam artykuły dotyczące archeologii	53%	58%	59%	39%	55%	65% B
Szukam informacji w internecie	44%	37%	47%	54% D	38%	32%
Oglądam filmy dokumentalne o archeologii	49%	55%	42%	38%	57% B	60% B
Zwiedzam stanowiska archeologiczne	17%	27% A	15%	26%	21%	22%
Biorę udział w festynach archeologicznych	2%	7% A	2%	4%	6%	4%
Odwiedzam muzea archeologiczne, wystawy poświęcone archeologii	13%	22% A	11%	28%	15%	15%
Odwiedzam wykopaliska w czasie dni otwartych	2%	9% A	3%	5%	7%	6%

Próba: wszyscy badani (n=1023).

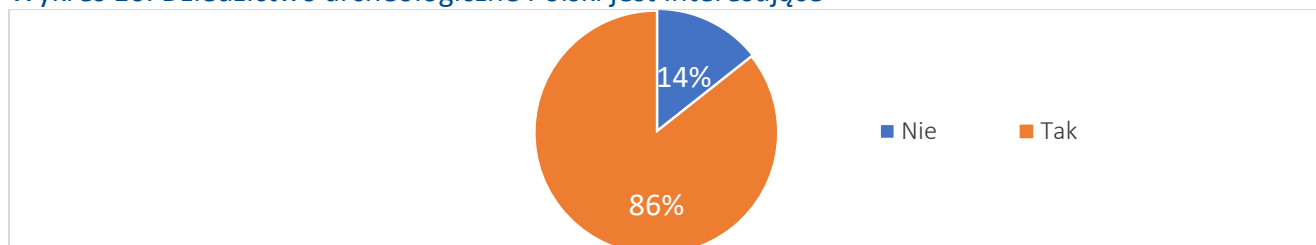
Wykres 15. Pogłębiam swoją wiedzę w temacie archeologii poprzez:

Próba: badani, którzy w dalszym ciągu interesują się archeologią (n=384).

Zdecydowana większość respondentów twierdzi, że dziedzictwo archeologiczne Polski jest interesujące (86%). Odpowiedzi na to pytanie są powiązane z wiekiem oraz sytuacją zawodową, a najczęściej twierdząco na to zagadnienie odpowiadały osoby najstarsze. Warto nadmienić, że osoby, które chciały kiedyś zostać archeologiem oraz te, które interesują się archeologią wyraźnie częściej wskazują, że dziedzictwo archeologiczne Polski jest interesujące (odpowiednio 95%, 98%).

Wykres 16. Dziedzictwo archeologiczne Polski jest interesujące

Próba: wszyscy badani (n=1023).

Zaledwie co dziesiąta osoba odwiedza miejsca związane z archeologią częściej niż co pół roku. Największa grupa, która odwiedza takie miejsca deklaruje, że pojawia się w nich raz na kilka lat (38%). Wskazania w wypadku częstotliwości odwiedzania są zależne zarówno od wieku jak i od wielkości miejscowości, wykształcenia, sytuacji zawodowej i materialnej oraz dochodu. Badani, którzy chcieli zostać archeologami oraz Ci którzy interesują się archeologią wyraźnie częściej wskazywali, że odwiedzają takie miejsca raz na pół roku lub częściej.

Kluczowe różnice przedstawione zostały poniżej.

Tabela 5. Częstotliwość odwiedzania miejsc związanych z archeologią, a wiek

Częstotliwość/Wiek	18 - 29 lata A	30 - 44 lat B	45 - 59 lat C	60 lat i więcej D
Wcale	7%	10%	7%	19% A B C
Raz na kilka lat	41%	32%	36%	42% B
Raz na pół roku	16% D	15% D	15% D	6%
Częściej	12%	14% D	15% D	7%

Próba: wszyscy badani (n=1023).

Tabela 6. Częstotliwość odwiedzania miejsc związanych z archeologią, a sytuacja zawodowa

Częstotliwość /sytuacja zawodowa	Pracuję zawodowo/ prowadzę gospodarstw o rolne A	Uczę się/ studiuję B	Emeryt(ka)/ Rencist(ka) C	Jestem na urlopie macierzyńskim/ tacierzyńskim/ wychowawczym D	Nie pracuję zawodowo E
Wcale	7%	5%	21% A B	28% A B	18% A
Raz na pół roku	14% C	18% C	6%	0%	20% C
Częściej	15% C	11%	5%	3%	6%

Próba: wszyscy badani (n=1023).

Wykres 17. Częstotliwość odwiedzania wystaw, muzeów, festynów archeologicznych stanowisk i innych wydarzeń związanych z archeologią

Próba: wszyscy badani (n=1023).

Odwiedzający zwykle pojawiają się w miejscach związanych z archeologią, żeby powiększyć swoją wiedzę (68%) oraz ciekawie spędzić czas (63%). Co druga osoba chce poczuć, jak żyło się w przeszłości.

Kobiety częściej pojawiają się w takich miejscach, niż mężczyźni w celu ciekawego spędzenia czasu (67% - kobiety, 59% - mężczyźni), żeby poczuć jak żyło się przeszłości (56% - kobiety, 47% - mężczyźni), zachęcić dzieci do nauki (46% - kobiety, 37% - mężczyźni), oraz zainteresować dzieci archeologią i historią (51% - kobiety, 38% - mężczyźni). Pod względem wieku warto zauważyć, że osoby z przedziału 30-44 lata, częściej niż pozostałe grupy odwiedzają takie miejsca, żeby ciekawie spędzić czas (67% - 30-44 lata, 52-62% - pozostałe grupy) i zachęcić dzieci do nauki (54% - 30-44 lata, 30-40% - pozostałe grupy). Osoby w wieku 18-44 lata (32-35%), częściej niż osoby starsze (15-21%) chcą się po prostu dobrze bawić. Jeżeli chodzi o grupę osób posiadających podopiecznych do 15 roku życia należy, wskazywały one częściej niż badani nieposiadający dzieci w wieku do 15 lat na chęć zainteresowania dzieci historią (57% - posiadający dzieci poniżej 15 roku życia, 37% - nie posiadający dzieci poniżej 15 roku życia), dobrą zabawę (33% - posiadający dzieci poniżej 15 roku życia, 19% - nie posiadający dzieci poniżej 15 roku życia), jak również fakt że lubią tego typu miejsca (33% - posiadający dzieci poniżej 15 roku życia, 26% - nie posiadający dzieci poniżej 15 roku życia). Co warto zauważyć osoby, które interesują się archeologią wykazują częściej jako powód wizyty w miejscach związanych z archeologią chęć powiększenia swojej wiedzy (76% - interesujący się, 62% nieinteresujący się) oraz zachęcenie dzieci do nauki (46% - interesujący się, 39% nieinteresujący się). Deklarują również w przeciwieństwie do osób nie interesujących się archeologią, że zawsze przyjeżdżają w takie miejsca (16% - interesujący się, 10% nieinteresujący się).

Wykres 18. Powody odwiedzania miejsc związane z archeologią:

Próba: badani odwiedzający miejsca związane z archeologią (n=920).

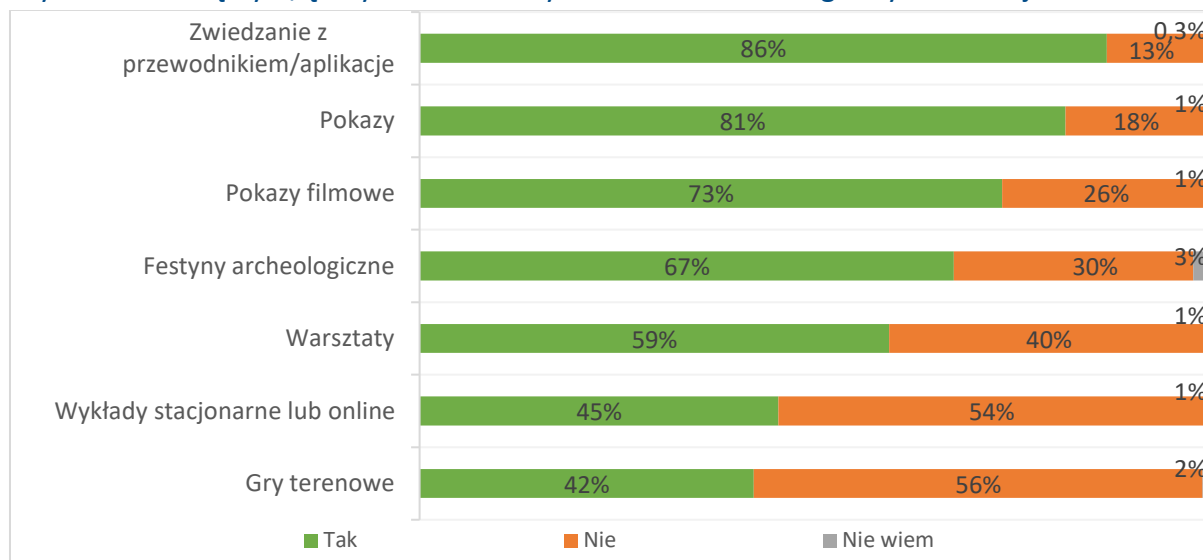
Badani najczęściej chcieliby wziąć udział w zwiedzaniu przy asyście przewodnika/aplikacji oraz w pokazach związanych z archeologią.

Jeżeli chodzi o zależności pomiędzy cechami, a chęcią wzięcia udziału w wydarzeniach archeologicznych to dla:

- festynów i warsztatów są zależne od wieku oraz sytuacji zawodowej. Tego typu festynami bardziej zainteresowane są osoby w wieku 30-59lat niż pozostali, natomiast w kwestii sytuacji zawodowej, osoby pracujące częściej wskazują chęć wzięcia udziału w festynach (71%) niż emeryci i renciści (56%). W wypadku warsztatów większe zainteresowanie od emerytów i rencistów (43%) wykazują uczniowie i studenci (70%) oraz osoby niepracujące (66%). W kwestii wieku najmniejsze zainteresowanie warsztatami wykazują osoby najstarsze (44%).
- gier terenowych są zależne od wieku, sytuacji zawodowej i materialnej oraz posiadania dzieci. Najstarsi badani wykazują najmniejsze zainteresowanie grami terenowymi (13%), co jest również odzwierciedlone w wyniku dotyczącym emerytów i rencistów (14%). Grami terenowymi bardziej zainteresowane są osoby posiadające dzieci w wieku do 15 lat (55%), niż grupa bez podopiecznych (32%).
- zwiedzania z przewodnikiem/ aplikacją są zależne od wielkości miejscowości, wykształcenia, sytuacji zawodowej i materialnej oraz dochodów. Osoby w wieku 30-59 lat chętniej biorą udział w takich wydarzeniach (89-91%), niż osoby powyżej 59 roku życia (81%). Badani, którzy deklarują swoją sytuację materialną jako dobrą wykazują większe zainteresowanie w takich wydarzeniach (91%), niż osoby których sytuacja materialna jest średnia i zła (84-67%). Odzwierciedla się to również w dochodzie. Osoby deklarujące dochód do 2000zł na osobę rzadziej deklarują chęć wzięcia udział w zwiedzaniu z przewodnikiem (78-83%) niż osoby z dochodem powyżej 3000 zł na osobę (92%).
- pokazów filmowych są zależne od wieku. Osoby najstarsze są bardziej zainteresowane tego typu wydarzeniem (81%), niż osoby w wieku 30-44 lata (68%).

Warto zauważyć, że osoby interesujące się archeologią oraz osoby, które chciały zostać archeologiem, chętniej biorą udział we wszystkich tego typu wydarzeniach. Wyjątkiem są gry terenowe w wypadku, których zainteresowanie archeologią nie wpływa na wzrost chęci wzięcia udziału w takim wydarzeniu.

Wykres 19. Wzięłbym/ęłabym udział w wydarzeniach archeologicznych takich jak:

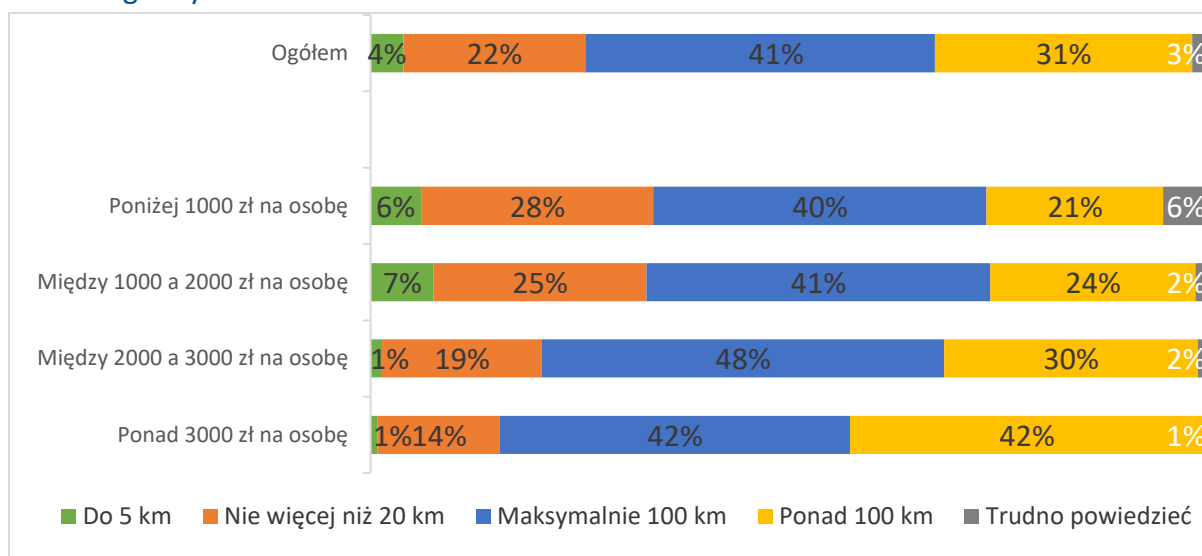
Próba: wszyscy badani (n=1023).

Dla największej grupy osób zaporową odległością jaką są skłonni pokonać w celu wzięcia udziału w wydarzeniu archeologicznym jest 100 km (41%)

Skłonność do pokonywania większych odległości jest zależna od deklarowanego dochodu na osobę w gospodarstwie domowym, płci, wieku oraz sytuacji zawodowej badanego.

Osoby deklarujące zarobki na poziomie 3000 zł netto na osobę są bardziej skłonne pokonać odległość ponad 100 km (42%), niż osoby z niższymi zarobkami (24-30%). Mężczyźni również deklarują częściej niż kobiety chęć pokonania powyżej 100 km (36% - mężczyźni, 26% - kobiety). Osoby najstarsze deklarują najczęściej chęć pokonania maksymalnie 5km (8%, pozostałe grupy wiekowe od 1 do 3%).

Wykres 20. Odległość jaką jestem skłonny/a pokonać, aby wziąć udział w wydarzeniu archeologicznym.

Próba: wszyscy badani (n=1023).

4.4. BADANIA ARCHEOLOGICZNE

Zdecydowanie najwięcej osób deklaruje, że zna pojęcie wykopalisk (93%). Ponad połowa osób wskazuje, że wiedzą czym są badania powierzchniowe oraz badania przedinwestycyjne. Najmniej osób słyszało o archeologii lotniczej (30%).

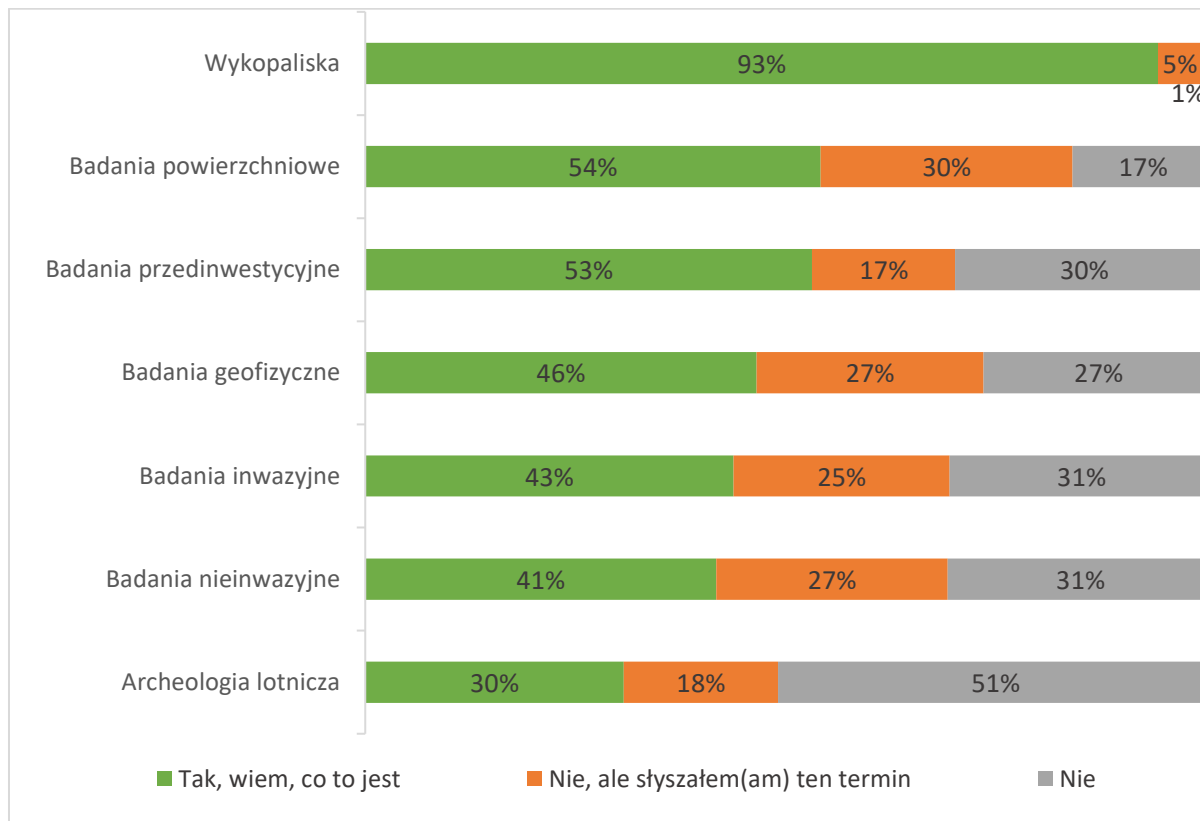
W odniesieniu do zależności należy zwrócić uwagę, że wskazania znajomości dla:

- wykopalisk są zależne od wieku, sytuacji zawodowej i dochodu. Należy przede wszystkim zauważyć, że osoby w wieku do 45 lat częściej od osób starszych deklarowały, że słyszały o pojęciu wykopalisk, ale nie wiedzą co ten termin oznacza (8-9% - osoby w wieku 18-44 lata, 3% - osoby 45 lat i więcej).
- badań powierzchniowych są zależne od wieku, płci, sytuacji zawodowej. Mężczyźni częściej niż kobiety deklarują znajomość tego pojęcia (59% - mężczyźni, 49% - kobiety). Znajomość badań powierzchniowych jest wyższa wśród osób powyżej 45 roku życia (56%-63%) niż wśród osób w wieku 18-29 lat (42%).
- badań nieinwazyjnych kluczowe różnice występują w wypadku płci i wykształcenia. Mężczyźni częściej niż kobiety deklarują znajomość tego pojęcia (48% - mężczyźni, 36% - kobiety). Osoby z wykształceniem wyższym wykazują się wyższą znajomością pojęcia badań nieinwazyjnych (49%), niż osoby z niższym wykształceniem (17-38%).
- badań inwazyjnych, badań geofizycznych, badań przedinwestycyjnych najważniejsze różnice to: mężczyźni częściej niż kobiety deklarują znajomość wszystkich 3 pojęć. W wypadku badań inwazyjnych, osoby z wykształceniem wyższym wykazują się wyraźnie wyższą znajomością tego pojęcia (49%), niż osoby z wykształceniem podstawowym (10%) i zawodowym (29%). Jeżeli chodzi o badania geofizyczne i badania przedinwestycyjne to warto nadmienić, że osoby deklarujące dochód na osobę powyżej 3000 zł netto częściej deklarują znajomość tego typu badań (57% - geofizyczne, 62% - przedinwestycyjne), niż osoby z dochodem do 2000 zł na osobę (35-43% - geofizyczne, 29-48% - przedinwestycyjne). Badania przedinwestycyjne znane są częściej przez osoby powyżej 30 roku życia (54-57%), niż osoby z najniższej grupy wiekowej (38%). Różnice dla badań przedinwestycyjnych widoczne są również w wypadku wykształcenia. Osoby z wykształceniem średnim (51%) i wyższym (59%) wykazują się wyższą znajomością tego pojęcia (51% - średnie, 59% - wyższe), niż osoby z wykształceniem podstawowym (20%) i zawodowym (34%).

- archeologii lotniczej kluczowa różnica występuje w wypadku dochodu. Osoby deklarujące najwyższe dochody częściej od pozostałych grup deklarują znajomość tego pojęcia (46% - dochód powyżej 3000 na osobę, 20-32% - pozostałe grupy).

Wykres 21. Znajomość pojęć archeologicznych.

Próba: wszyscy badani (n=1023).

Co trzecia osoba rozmawiała kiedyś z archeologiem. Spośród wymienionych miejsc respondenci wskazywali najczęściej wykopaliska i muzeum, jednak największa grupa rozmawiała z archeologiem w innym niepredefiniowanym miejscu.

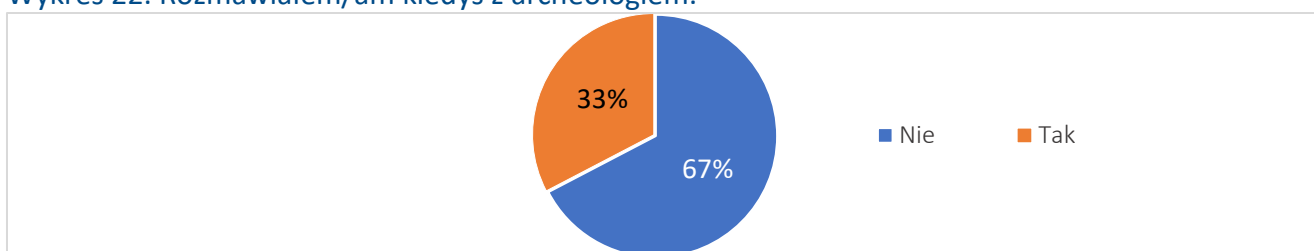
Z archeologiem, rzadziej od pozostałych grup, rozmawiały osoby najmłodsze, do 29 roku życia (21% - 18-29 lat, 31-37% - 30 i więcej lat). Relacja pomiędzy faktem rozmowy z archeologiem występuje również w odniesieniu do sytuacji zawodowej i dochodu. Osoby pracujące zawodowo częściej (36%), niż osoby przebywające na długotrwałych urloпах (3%) i nie pracujące (16%) miały możliwość rozmawiać z archeologiem. Osoby z najwyższym deklarowanym dochodem wyraźniej najczęściej deklarowały, że rozmawiały z archeologiem (46% - osób z dochodem pow. 3000 zł na rękę, od 20 do 32% wśród pozostałych grup).

Okoliczności rozmowy z archeologiem związane są z płcią, wiekiem oraz sytuacją zawodową.

Mężczyźni, częściej niż kobiety, mieli możliwość rozmawiać z archeologiem w ramach jakiejś budowy (25% - mężczyźni, 9% - kobiety), natomiast kobiety, częściej rozmawiały z archeologiem w muzeum (23% - mężczyźni, 33% - kobiety). Najmłodsza grupa respondentów, zdecydowanie częściej od osób powyżej 29 roku życia miała możliwość rozmawiać z archeologiem podczas wykładu lub prelekcji (58% - 18 do 29 lat, 10 do 16% dla pozostałych grup). Wykłady lub prelekcje są również deklarowane częściej przez uczniów i studentów (64%), niż osoby pracujące (16%), oraz emerytów i rencistów (14%).

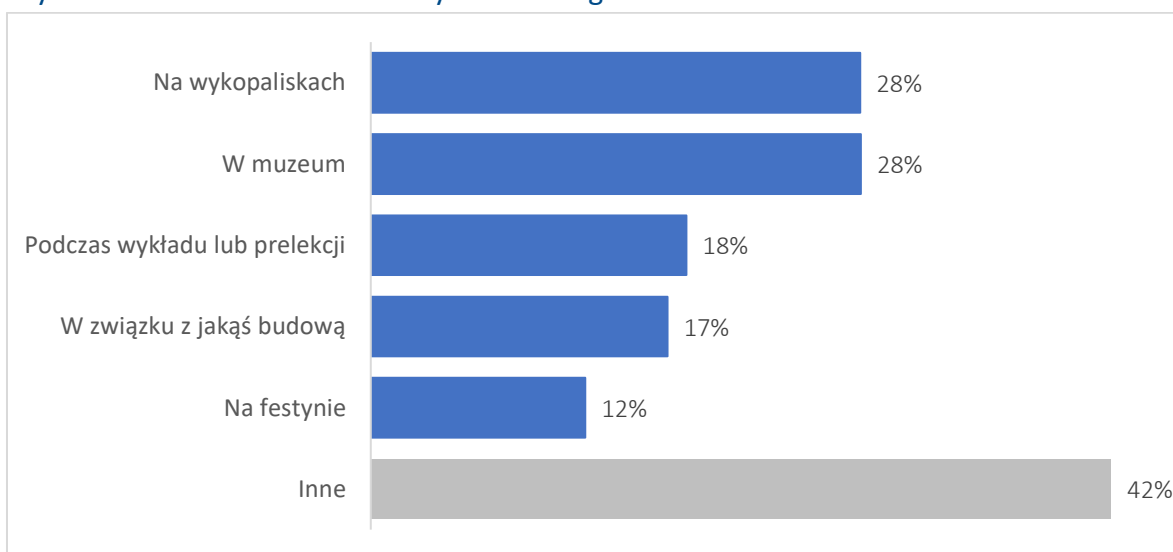
Zdecydowana większość wskazywała, że przekaz wiedzy archeologa był czytelny i zrozumiały (96%), a w jego wypowiedzi niczego nie brakowało (85%).

Wykres 22. Rozmawiałem/am kiedyś z archeologiem.

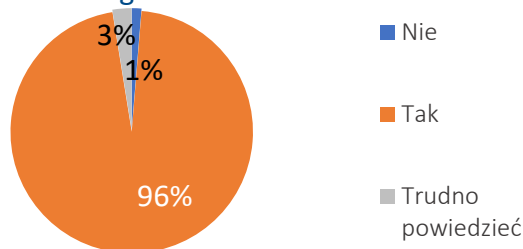
Próba: wszyscy badani (n=1023).

Wykres 23. Okoliczności rozmowy z archeologiem.

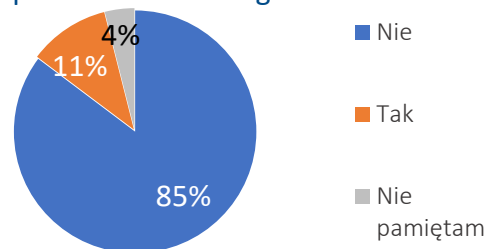
Próba: badani, którzy rozmawiali z archeologiem (n=314).

Wykres 24. Zrozumieli przekaz wiedzy o archeologii.

Próba: badani, którzy rozmawiali z archeologiem (n=314).

Wykres 25. Czegoś brakowało w rozmowie z przekazywaniem wiedzy o archeologii.

Próba: badani, którzy rozmawiali z archeologiem (n=314).

Osoby, którym w przekazie czegoś brakowało wskazywały, że przekazywana wiedza była czysto teoretyczna i dało się odczuć brak praktyki w tej tematyce. Wykłady były jednostronne, bez przedstawienia dwóch punktów widzenia. Zdarzały się również sygnały o braku kompetencji archeologa i małej szczegółowości poruszanych tematów.

4.5. RUCHOME ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

W opinii badanych, zabytki należą przede wszystkim do Państwa. Uważa tak czterech na pięciu badanych. Co piąta osoba uważa, że zabytek należy do właściciela gruntu, na którym się znajduje, a co dziesiąta osoba wskazywała, że właścicielem zabytku jest jego znalazca.

Kluczowe relacje uwzględnione poniżej.

Tabela 7. Do kogo należą zabytki, a płeć i wiek

Do kogo należą zabytki/płeć, wiek	Mężczyzna A	Kobieta B	18 - 29 lata A	30 - 44 lat B	45 - 59 lat C	60 lat i więcej D
Do Państwa	73%	82%	60%	75%	82%	87%
Do właściciela gruntu	24%	17%	33%	23%	18%	12%
Do znalazcy	16%	11%	23%	14%	11%	9%
Do Muzeum	2%	3%	5%	2%	1%	4%

Próba: wszyscy badani (n=1023).

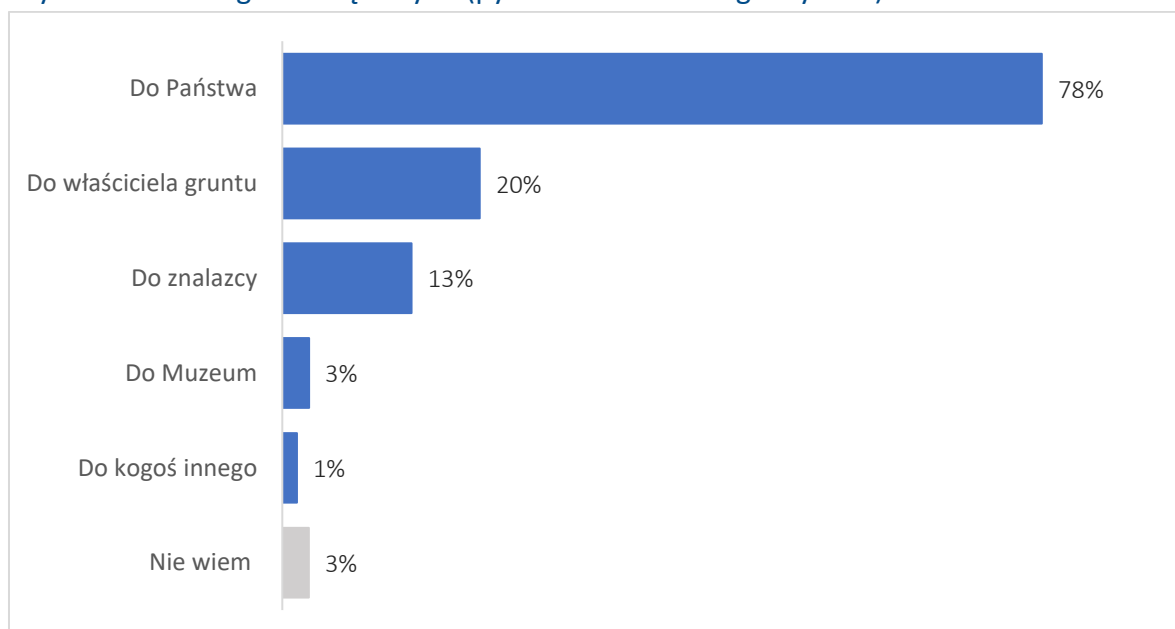

Tabela 8. Do kogo należą zabytki, a sytuacja zawodowa

Do kogo należą zabytki/płeć, wiek	Pracuję zawodowo/ prowadzę gospodarstwo rolne A	Uczę się/ studuję B	Emeryt(ka) / Rencist(k)a C	Jestem na urlopie macierzyńskim/ tacierzyńskim/ wychowawczym D	Nie pracuję zawodowo E	Odmowa odpowiedzi F
Do Państwa	77% B	60% B	85,7% B	62%	76%	58%
Do właściciela gruntu	22% C	29% C	12%	39% C	28% C	0%
Do znalazcy	13%	25% A C	10%	30%	10%	42%

Próba: wszyscy badani (n=1023).

Wykres 26. Do kogo należą zabytki (pytanie wielokrotnego wyboru):

Próba: wszyscy badani (n=1023).

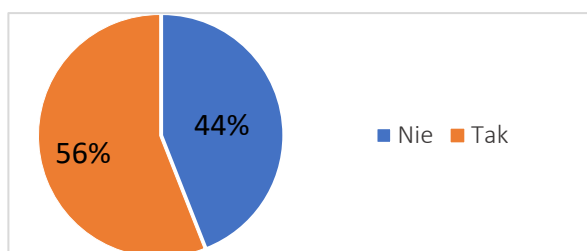
Ponad połowa osób uważa, że wie komu powinna zgłosić fakt odkrycia zabytku. Wśród osób starszych odsetek osób świadomych komu zgłosić taki fakt jest najwyższy i wynosi 66%.

Świadomość dotycząca zgłoszenia znalezienia/ odkrycia zabytku jest powiązana z płcią, wiekiem i sytuacją zawodową. Osoby wieku powyżej 60 lat częściej deklarują swoją wiedzę w tym temacie (66%), niż osoby poniżej 44 lat (41-52%). Mężczyźni wykazują się większą świadomością w tym temacie (58%), niż kobiety (48%). Warte uwagi jest również, że emeryci i renciści są

bardziej świadomi w kwestii zgłoszenia znalezienia/ odkrycia zabytku (67%), niż osoby pracujące i uczące się/ studiujące (41-53%).

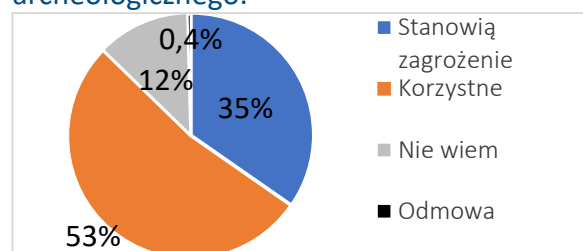
53% osób uważa, że poszukiwanie zabytków wykrywaczem metali jest korzystne dla dziedzictwa archeologicznego. Taki pogląd podzielają, aż dwie na trzy osoby z najstarszej grupy wiekowej.

Wykres 27. Wiem komu zgłosić znalezienie/odkrycie zabytku.

Próba: wszyscy badani (n=1023).

Wykres 28. Opinia w stosunku do poszukiwania zabytków z użycie wykrywacza metali a dziedzictwa archeologicznego.

Próba: wszyscy badani (n=1023).

5. PODSUMOWANIE BADANIA

Analizując skojarzenia związane z archeologią można zauważyć, że badani bardzo szeroko postrzegają to pojęcie. Począwszy od miejsc geograficznych, poprzez dziedziny nauki i przedmioty badań, aż do narzędzi i czynności stosowanych przy pracach archeologicznych.

Dla większości badanych stanowiskiem archeologicznym są ruiny i cmentarzyska i miejsca, takie jak pole bitwy pod Grunwaldem.

Blisko połowa osób twierdzi, że zna stanowiska archeologiczne znajdujące się w ich miejscu zamieszkania, ale jednocześnie 65% osób chciałoby poznać takie stanowiska w swoim rejonie. Dwie na trzy osoby, pomimo takiej wiedzy, chciałyby poznać więcej takich stanowisk w obrębie miejsca ich zamieszkania.

83% osób uważa, że stanowisko archeologiczne w ich regionie może być użyteczne być użyteczne pod względem ekonomicznym i turystycznym.

Dziedzictwo archeologiczne w miejscu zamieszkania jest odbierane pozytywnie praktycznie w każdym aspekcie. Jest przede wszystkim świadectwem historii, które powinno się przekazywać następnym pokoleniom, sprawia, że miejsce jest wyjątkowe i umożliwia bycie dymnym z takiego miejsca.

Respondenci najczęściej uważają, że odpowiedzialność za dziedzictwo archeologiczne jest rozłożona pomiędzy wiele podmiotów takich jak rząd, władze lokalne, właściciele, muzea, ale również społeczności lokalne i archeologów.

Co czwarta osoba chciała kiedyś zostać archeologiem, a 40% osób interesuje się archeologią. Do pogłębiania wiedzy o archeologii najczęściej badani posiłkują się artykułami dotyczącymi tematu, filmami dokumentalnymi i Internetem.

Co dziesiąta osoba odwiedza miejsca i wydarzenia związane z archeologią. Podobny odsetek nie odwiedza takich miejsc wcale. Pozostałe 80% osób odwiedza takie miejsca od raz na pół roku do raz na kilka lat. Osoby odwiedzające takie miejsca najczęściej robią to dla powiększenia swojej wiedzy oraz spędzenia w sposób ciekawy czasu.

Co trzeciej osobie udało się kiedyś rozmawiać z archeologiem i najczęściej ta rozmowa była odebrana w sposób pozytywny, a przekaz archeologa był zrozumiały.

Według blisko 80% badanych zabytki należą do Państwa.

Ponad połowa osób uważa, że wie komu powinna zgłosić odnalezienie zabytku.

6. SPIS WYKRESÓW I TABEL

Wykres 1. Płeć.....	6
Wykres 2. Wiek.....	6
Wykres 3. Wielkość miejscowości.....	6
Wykres 4. Wykształcenie.....	6
Wykres 5. Sytuacja zawodowa.....	7
Wykres 6. Sytuacja materialna.....	7
Wykres 7. Dochód netto na osobę w gospodarstwie domowym.....	7
Wykres 8. Dzieci poniżej 15 roku życia.....	7
Wykres 9. Stanowiskiem archeologicznym jest:.....	9
Wykres 10. Znam stanowiska archeologiczne w swojej okolicy.....	10
Wykres 11. Chcę poznać, dowiedzieć się o stanowiskach archeologicznych w mojej okolicy.....	10
Wykres 12. Stanowisko archeologiczne w mojej okolicy może być użyteczne (np. pod względem ekonomicznym lub turystycznym).....	10
Wykres 13. Dziedzictwo archeologiczne w miejscu zamieszkania sprawia:.....	11
Tabela 1. Odpowiedzialność za dziedzictwo, a wiek badanych.....	12
Tabela 2. Odpowiedzialność za dziedzictwo, a wykształcenie badanych.....	12
Wykres 14. Odpowiedzialnym za dziedzictwo archeologiczne powinien być:.....	13
Tabela 3. Chciałem/am kiedyś zostać archeologiem, a zainteresowanie archeologią.....	14
Tabela 4. Pogłębianie wiedzy, a płeć i wiek.....	14
Wykres 15. Pogłębiając swoją wiedzę w temacie archeologii poprzez:.....	15
Wykres 16. Dziedzictwo archeologiczne Polski jest interesujące.....	15
Tabela 5. Częstotliwość odwiedzania miejsc związanych z archeologią, a wiek.....	16
Tabela 6. Częstotliwość odwiedzania miejsc związanych z archeologią, a sytuacja zawodowa.....	16
Wykres 17. Częstotliwość odwiedzania wystaw, muzeów, festynów archeologicznych stanowisk i innych wydarzeń związanych z archeologią.....	16
Wykres 18. Powody odwiedzania miejsc związane z archeologią:.....	17
Wykres 19. Wziąłbym/ęłabym udział w wydarzeniach archeologicznych takich jak:.....	19
Wykres 20. Odległość jaką jestem skłonny/a pokonać, aby wziąć udział w wydarzeniu archeologicznym.....	20
Wykres 21. Znajomość pojęć archeologicznych.....	22
Wykres 22. Rozmawiałem/am kiedyś z archeologiem.....	23
Wykres 23. Okoliczności rozmowy z archeologiem.....	23
Wykres 24. Zrozumiały przekaz wiedzy o archeologii.....	24
Wykres 25. Czegoś brakowało w rozmowie z przekazy archeologa.....	24
Tabela 7. Do kogo należą zabytki, a płeć i wiek.....	24
Tabela 8. Do kogo należą zabytki, a sytuacja zawodowa.....	25
Wykres 26. Do kogo należą zabytki (pytanie wielokrotnego wyboru):.....	25
Wykres 27. Wiem komu zgłosić znalezienie/odkrycie zabytku.....	26

Wykres 28. Opinia w stosunku do poszukiwania zabytków z użycie wykrywacza metali a dziedzictwa archeologicznego.	26
---	----